Oprawiono w r. 1942.

Wstęp.

Sam fakt. umieszcz. na czel. tych wykład.:
świad. jak waż. zajmu. się przedmiot. Że
z dzisiej. ~~budżyt.~~ instyt. najważn. jest pań.
nie potrze. dowod. Każ. z nas jest obyw. pań.
a czyn. lub bierny: przez życ. cał. zost.
w ścisł. nierozerw. z niem związ.: Wstawię. nawiasowo
wiekowej polity. zostaną. często wyb. więc:
śmierć. lub wygnan.: na stwierdz. praw. wiel.
że jedno. wyrzuc. z obręb. swoj. wyrwa.
z organ. państw. jest karą. za zmaz.
Nie dziw, że wsz. ludz. stawię. przekła. śmierć
nad wygna.

A jeśli tak. waż. jest instyt.: obłoż.
mowa, to nie dziw, że probl. nauk.: do
niej się odnosz.: należy do rzęd. najważn.
Wid. to z wyt. gazet –
wid. to z udzia. przy wybor. polit.
Stwier. więc powie. że z proble. życi. ludz.
najważn. jest polit. bo to probl. ogólnoludz.
Polityk. jest najważn. objaw. życi. ludzk.

—

Ale możemy się zajmo. dalej. probl. jeszcze
ważniej. Któro. nie tylk. jest isto. dzisiej. lecz
tak. wieczn.: Jeśli z czeg naw.: z wyżej.
ist wszystk. musi chodz. około dobr. dzisiej:
i przyszł. dla istnie. nie. nie zgi.: to z więk.
jeszcze silno. musi ubieg. się o dobr. wieczn.
narod. los swoj zagrob.: Jest obyw. świat.
przysz.: stąd świat. społecz. państw. i kości.

Teże waż. jest pierw. to nierówn. ważniej.
jest dzi. bo w nim docho. słow. do zupełn.
rozwo. władz swo. do ustalen. uwag. swoj. do
osiągni. celu swe. w pełn. wymiar.

Jak wszystk. kwest: odnoszą. się do pańs.
koncentru. się w jed. wielk. probl. polity.
Tak kwest. kościel. stanow. rzecz jed. wiel.
probl. religii. Bo treś. każd. kości. jest
relig. Tak jak. treś. każd. pań. jest poli.

O waż. probl. relig. mieliś. już nier.
sposob. wyraz. zdan. rzecz. Dziś. Jego waż.
będz. rozpatry. z trzech róż. punkt. widz.

1° ~~ze stanow.~~ pod względ. socyologii –

Socyologia = nau. o zjawis. społecz.
Te zjawis. dają się podziel. na trzy klas:

a) organiz. rodzin. i życ. osobis.
wedł. stałe. obycza.

b) oświa: t. j. jęz. litera. nau.
sztuk. piśm.

c) ustrój polity: t. j. kult relig.
prawod. kara. i cywil. ~~organiz~~ rządy
władz nadzu. Tak kościel jest polity
i t. d.

To olbrzym. pole, na któr. tyle różnor.
wyrast. drzew i kwiat: odręb: świat.
i częst. swoj. od jedn. stron.. a ten
stron. relig.

Że jedno. a ten bardz. rodzi. życie
wedł. pewn. idei relig: to tak oczyw.
że nie wymaga. dow. Dosyć spojrz. na histor.

której. nauw. aby o tem było przeciwd.
Różn. formy małż: stosun. żony lub żon do męża.
dzie. do rodz. niewol. lub sług do pan.
ujnie. jest zakon. relig:

U Grek. i Rzym. a prawdop. u wszyst.
lud. ~~indoeuropej~~ aryjsk: każ. famil. ma swój kult
domo: swich bożk. i przodk. ożro i przy ognis:
Przedstawi. tego kult. i wier. jest ojc. rodz:
a małż: jest oderwa: oblubie: od kult.
ojców: i wprowadze. jej do kult. męża
gdzie powitk: ...a. się kapłan: i Strzyż
nowe: ognis: które ją adoptow. Dla tego
mów. prawni. rzym: nuptiae sunt divini
juris et humani communicatio. Bez
relig. nie mogli. wyobraz. ani małż. ani prze.
padków. ani ...: rodzin. u Rzym.
Grek. i reszt. lud. aryjsk.

Zob. La Cité antique par Fustel
de Coulanges. Paris 1864. p. 41-67.

Gdy Herod. zwiedz. Egipt, zdzw. go poboż.
jego mieszkań. A jedn. w Grec: nie brako.
relig: Od urodz. do śmier. w dzień, od
rana do wieczo. Grek był otoczo. prakty.
religij. W domu i na ulic: w teatr.
i gimnaz: w zebran. ludow. i sąd:
wszędz. był przez: bog: modło. się
do nich, skład. im ofiar. Nie mów.
już o wszelk. ~~obchod~~. religij. które
w każd. mieśc. greck. były ... do
wolnie ... więc. Mimo to zdziwow. się Herod.
poboż. Egip. i słusz. a w ... ...

dawniej wnika w przeszł. Egip. ten badz.
stwierdz. sługi.

François Lenormant: Pomijając inny proces: który wypełniało życie ubierał. czarownicą. pomijając: wszystk. mieszkańca w któr. obłocz. świątyn. lub sklepienia lub łodzie im pośmiert. wszystko. niezliczo. któr. kalend. był ogr. wypisze: w wejściu do świąt. pomija. przestwor. świątyn. w któr. płaskorzeźb. malowid. ozdo: były z rozmaitą hojnością nagromadz - pomija to wszyst. wystar. uważ. że nad brzeg: Nilu otoczony się czyst. w obecności jak wszyst. relig. Wszyst. w Egip. nosi: charakter relig. Pismo było tak przepełnio. symbol. święt. i aluzyą do mitów bogów, że użycie tego pism. poza religią egipską było prawie niepodob. Nauki i litera. były tyl. gałęzi teolo. Sztu. przezna. były przede wszystk. na kult i ku czci bogów lub król. ubóstw. Przepis. relig. były tak liczne tak ogr. prawie: że nie można było wykonać żadn. czynno. nawet: bra. posiłku lub zażycia. niezbęd. przyrod. potrzeb. nie znaj. ich w pamięci przepis: udzie. przez kapł. Każda prowin. miała swoi. bog. osobn. swoj. rytuały szczegól. swoj. święto. świę. Zdaje się nawet że kapła. nie ponad. przeprowadz. podział kraju na prowin. i że te były zarazem ponad. religii." (Manuel d'histoire ancienne de l'Orient. Tome I. p.

Przedm. któr. zajmuj. się, nie tylk. jest
niedaw.-ważn. jak przekona: bo obejmu.
dwa najwyż. probl: z które. spostrz. się życ.
ludz: polity. i religiün. dwa najważn.
zada: które każd. człow. wyżł. a czyst.
rozum. staw. sob. i rozwiąz. musi, zada.
dane. i zad. wiecz: Ale nadto jest
to przedm. niestych. trud. Dobr. zaraz
na wstęp. ~~zbieg~~ wypow. jasn. trud: aby
nie przystęp. z lekk. ser. do kwest. uważ.
~~Iż~~ każd. kwest. nadt. towarz. trud.
i mów. za pewn. przyj. że im kwest.
wyż. pona. ten wzk. do której jej jego
się trudn. Probl. polity: n.p. więz. z osob.
niestych. trud. — wid. to z
Tak samo probl. Kościel. niestych. trud.
Kto tyl trud. nie związ. kiedy się wyzył.
wyda. jasn. ten dow. że umy. jego
nie potrz. niew. obcych przedm. że nie
zda. sob. spraw: z jego gran. i nadto.
ani z stąd. nadt. jak. nad nim robi.
ludz. najważniej:

W naszy. położ. trud. zdwojo: bo nie
zajmu. się z osob. ani probl. Kościel. ani
polity. bez ich wzajemn. relacya. Otóż
gdy dwa probl. każdy z osob. trud.
schodz. się a częst. zachod. jed. na dr.
krzyżuj. się ścierą: to trud. musi ~~mieć~~
być podw.

Trud. ta pocho. stąd 1° że rozw. państ. jak Kości. się widział społeczno. istniej. na ziemi któr. nie mogą cel. sw.: (nie-uzyskałw.) dopiąć bez wszyw. środ. mater. –

2° Jakkolw. cele ostatn. obu społecz. są róż. tyle nie był. nie wyklucz. się, lecz wzajem. uzupełn. w ten spos.: że jedn. bez drug. osiąg. nie może –

3° Ludz. o ziemi mają każd. w swe. osob. oba cele przeprowa. bo o ziemi ludz. są obywat. państ. i dzieci ~~synn~~: Kości. –
Te trzy ~~trudno~~: istnie: w przypusz: że wszys.: obywat. wyzna.: tę sam. relig.: lub należ. do tyg. sam. Kości. Ale przybyw. 4° trudn.:

4°. Często się zda.: że w jedn. pań. licznie. róż. relig.: tak iż obyw.: wszys. należ. do jedn. społecz. polity.: a do róż. Kości. Otóż jasna jest. przy należ. wszyst. jedno: do jedn. pań. i jedn. Kości.: istnie.: porozu. przyczy.: wiary: stosó. i t. d. to przy należ.: obyw.: jedn. pań. do róż. Kości. wszystk. owe ~~trudno~~ niestych. się wzmaga.

Te trudn.: dały począt. ~~[illegible]~~ się róż. system. ~~sposob~~ za pomo. któr. w teor. i prakty. usiłow. je rozwiąz. Syst. dają się sprowad. do oster. głów.

a) Teokr.: w któr. nie był. inter. relig. zajmu. pierw. miejs.: lecz państ. jak był. dodat.

do Kości. w niem istniej: Naczeln. kości. jest zarazem naczeln. państwa a każd. prawo relig. jest zaraz. praw. polit.

b) Cezaro-papizm lub Bizantyzm, w którym inter. relig. są podporządk. pod int. państ. a rządy Kości. są jedn. z atrybu. władzy polityc. Naczeln. pań. jest także naczeln. relig: a każd. praw. kościel. ~~relig~~ ~~może~~ być uchwal. lub przynajm. potwierdz. przez ~~władz~~ prawodaw. polit.

c) Separacya kompletna obu instyt: Kości. nie dba o państ. ani pań. o kości. Państ. nie ma żadnego charakter. pozytyw. relig. nie żąda od obyw: nie daje im żadn. przywil: uważa: ich tyl. tą sam. opie. i pom. co wszystk. innych obyw: a zaś. wszystko. prawie inter. pań. trakt. ich nie różni z inn. obyw: Syst. ten zazwycz. nas. amerykań.

d) Unja lub konkordat. Państ. i Kości. traktuj. się wzajem. jako dwie władz. samodz: każd. o atrybu. własn. i przywil: z polem działa. ściśl. określ. Państ. uznaje. Kości. ~~prawa~~ nie tyl. opie: lecz nadto przyzn. mu prawo. który. nie mogą stanowi. przywil. nie odmaw. kości. obrona. państ. w tej. i trud. jego zadan.

Inn. piąt. syst. wyznaj: nie można ani w dziej. ludz. go nie było: Mogą tyl. być syst. owe ukr: głów. lub jak: pochodn. z nich zmieszan: który jedn: zaw: jako wszystk. formy ~~fo~~ mieszan: w królest. rosn. i zmien: między tend.

powo. do jedn. z typ. pierwot.
Ale tego wystar. przegl. wyt. głów.

§ 2. Teokracya.

Zwykł. mów. że Teo. jest najstar. i najpow. form. ~~w kto~~ społecz. ludzk. Powtyp. twier. że cały rozw. ludz. przechodz. międz. przez epok. teol. Jest w tem niewątpl. dużo praw: bo im bliż. ludzk. były swo. kolebk. tem lepi. pamięt. ~~na~~ Bo. który był się był. ich stwór. tem dał. piastu. A w czas. później. powst. się czaj. zrwis. dziejopis. że kaź. nowy czw. kaź. nowe organiz. polity. zawdz. porząd. swój jakk. ~~weza~~ relig. prawd. czy fałsz. Nie tedy dziwn. że zarów. w życ. osob. i rodzin. jak społecz. dominow. relig. i wywik. piecz. swoj. na wszystk. czyn. czw. polit. i praw. Jedn. to przypu. nie może. bez pew. zastrzeż. uwżen. wyrz. teokr. o czas. najstarsz. bo w rzecz. wiek. wyr. ten ma rzecz. chcr. a mów. jedn. tylko o teokr: Home Żydów, Grzegorza VII i t. d. jest rzecz. niewłaściw. jak rowny. druj. filoz. do czas. Matusalema lub Noego lub raczej Abel.

Zobacz. przyp. Jacobi Bruckeri Historia crit. Philosophiae a mundi incunabulis ad nostrâ usq. aetate deducta 6 voll. Lipsiae 1767

Pierw. perj. u nie: a mundi nascentis origine ad initia monarchiæ romanæ

Tot. Pars I: De Philosophia barbarica

Lib. I. de philosophia antediluviana

c. 1: de philosophia barbar. in genere

c. 2: de philos. antediluviana

~~c. 3~~

Lib. II. De philos. barbarica post diluviū

c. 1. De Philos. veterū Hebræor

i t. d.

A przed Bruckeren

Otto Heurnius: Antiquitates philos. barbaricæ. Lugd. Bat. 1600 —

wykła. obszern. jak Adam był mędrc. z filoz: jak pierw. filoz. rozpad. się na dwie przeciw. szk. rodu: Setha i Kaina i t. d.

Także wsz. defin. filoz: wsz. jest błędn. co asercya Bürmer. w jedn. mów. wo. że Vrettelkempft jui był ze szkoł. agam. gdy ~~tu~~ ten miał pamiętn. rzecz. w ~~Kolchid~~ Aulidzie z Kapit. ozy wieszczkiem Kalchasem. —

Powie. nar. że w pierw. wiek. ludz: były jedn: relig. i polity: jak wcale mies. być nie mog: skoro ojci: rodz: ~~pręgn?~~ patryarch. plemie: urzędn. państ. był razem: i sędz. i wodz. i kapła: Funk. kościel. i polity: mów. po nasz: były wykony. przez te same osob: a więc. religię jak stronę pew.

społecz. dotk. życia dwoj prawidew: i obyczaj.
Jedn: w swej przedmiotow. jedn: wszystk. ogie
życi: religii i polityz: dotk. są zrosnięte: lub
wzajem: że ich przew. rozczyn. nie zmoże:
a jak den mozg być nie może o panst.
dotk. ani o teokr. Teokr. zjaw. się dopie.
w państw. doskon. uorganizow: gdy osob.
istn: władz. polityz. a osobn. kapł.
Władz duchow. mają. mów. o przewid. jedn.
nad drug: a wedł. tego, czy przewa. władz.
kościel. czy polityz: będz. można ucrysw.
ustrój osobl: teokr. lub imperyaliz.

Tyt: Czy istn. w państw. starożyt. prawdz.
teokr.?

Że istnie. ~~tost~~ na to nie. łatwo. przykł.
jed. u Żyd. Teokr. prawdziw. i umiark.
inn. fałszy. - w skut. tego przecd. w
biżn. narod.

Żydow. Teokr. data. od Mojż:
Na górze Syn: mówi Bóg do Żyd. przez
usta Mojż:
Jam jest Pan Bóg twój
Że Bóg nie chcia. mieć obok sieb. król.
dowes: bo ja sam być król. królaj. przez
prawo swoj. wid. z księg. Król. I. 8.
gdzie Sam. wzbran: się ludo. dać króla
dopó. Bóg nie rzekł. do niego (wr. 8, 7:):
- Słuchaj głosu ludu we wszystkim o co
mówiż, boć nie cieb. odrzucili, ale mnie,
żebym nie Królował nad nimi.

Konsty. żyd. ~~teokr.~~ była jedy. form. dobr. i sprawiedl. Teokr. w ścisłym. Jehow. jest Król. swe: ludu, jest właściciel. ziemi, dziś którą zrazu obiec. a pot. zdoby. pozwol. jest pan wszystk. co Żydz. posiad. stąd obrzezan. i ofiarowy. dziś. w ścisłym zabijan. pierworod. zwierz. lub wykupyw. ich inn. zwierz. i t. d.

W tem wszystk. myśl. głębo. i prawdzi. że Bóg Stwór. jest w całe. znacz. słow. pan. i właści. wszystk. co żyje. i co przez Nie. istnie. Któżby na to się nie zgodz. a jedn. myśl ta jest podsta. wielk. teokr. mówi. twierdz. iniż. że teokr. była i w ścis. ścisłym. i szczeg. niektórych. narod. i popul. form. ustro. polityczn. społecz. Jedn. teor. kiedy nabier. życi. i mają dojść w prakty. Mów. zat. że Żydz. ustęp. wszystkich. wład. dwor. stan. oświe. i wszech. społecz. teokr. nie twierdz. że im. zaw. nie ma. tej teor. lub nie widow. jej sprawdz. w życ. lecz że im. wyd. to nie uda. się a udzi nie mogły dla tego, że teor. teokra. była tyl. wysta. u Żyd. w relig. objawi. a inn. ludów zaczerp. gmin. błęd. polit. lub panteiz.

Udera w Konsty. pierwot. nadan. Żyd. przez Bo. ~~jedn. prawodaw.~~ a wszy. władz: Osob: władza Kościel: w osob: arcykapł. i stoją: pod nim Kapł. i lewit. Osobn. władz. polity. prawdziw. ~~przez~~ zwan przez starsz. ~~[illegible]~~ rodzaju pot. star. pokoleń, wiarów przez najwyż. wszystkich. sędz.

szofetim (suffetów), który jedno- w rzpl.
ręku dzierż. w wojn. a sądown. w poko.
Oprócz tego był instytu. nadzwycz. prorok.
który nie był: kapł. ani zost. pod przysięgł.
Arcykap. i innych. wykonyw. specyal. misye
polityc. lub relig. - wprost im od Bo. powierzo.
Ten rząd. władz ciągnie się przez całe czasy
przedmonarch. a raz był zjednocz. zost.: gdy
Eli był zarazem. i arcykapł. i głow. polity.
naro. Zda. to zjednocz. nie wydało nic
dobre, jak świad. histor. synów Eli'ego
a po jego śmierć ~~zosta~~ nie powtórz. się: ~~[illegible]~~ więc.
Samu. bowie. jego następ. a nie był kapł.
był był. prorok. Zostaw. sędz. naro.
miał [illegible] wszk. powa: moral. od
wykon. - sędz: bo podobnego przez ~~jego~~ wszy. proroc.
ale gdy się podstarz. zmuszo. był pomaz.
Saula na króle. Odtąd władz i rzpl.
rozdz. władz obu aż do zburz. Jerozoli.
przez Nebukad: (pomijam schyzmaty.
monarch. izraël w Samar.)
Odtąd zaczy. się czasy anormal. w histo.
Żydo, pozbawi. samodziel. polityc. że
jedyn. władz. naczelne. mają w swoich kapł.
Te czasy trw: po przez rządy persk. maced.
syryj: i rzym: aż do powtórn. ~~zburz.~~ Jerozol. przez
Tytu. W tej drug. epo: jest takż. rozdz.
władz, bo polity. jest w ręku. albo
zagrani. mocarz. albo król. lub książ.
krajow. na pół zależn. od zagrani. Tylko.
to popular. władz religii. arcyp. nad ogół.
zakres. od histo. ~~[illegible]~~ wyglądan. zmartwych.

naród. a to dodawz: egiptczyk. daleko
wzgl. porz: moral. którzy jemu należą. się
z usta. Mojż. Ojczyzn. niepocz. przenaszą nad
narod. Żyd. stara: się tę porz: wszystki.
na korzyść swoją, mierze. odgodz. sob. egipsk:
dałk. ci ucznu: w drug. epoc. dzisiej. mów.
konsty: żydow. raz. do/(typu tirańsk. lub
imperiali. zbliżo: się do pierwotn. teokr.
przez Bog. nadan.

Histor: konstyt. żydow. porwa: nam
odpowiedz. na pyta: nam tyle teokr. prawd:?
Bo jeżel. któr. prawd. to otrzym: żyd:
Będą cechy jej nast:

1) W teor: Bóg jest głową polityk.
i religii naro. żyd: jest Pan. nieograni.
jego osób i mien –

2) W prakty: wykonuj. Bóg ~~prawo~~ ~~władz~~ dominium
swoj: przez dwie władz: ~~polity~~ świecką i ~~kościel~~ duchown.

3) Z treść niedozwol. atrybu. władzy narod.
~~naści. u Żyd. na tyt.~~ administr. sądowni.
~~prawo~~ ustawodaw. władz. świec. u Żyd. ustawa.
~~od~~ ze oraz. można: powie. ~~tyt~~. w pełni tyl.
dwie atryb: administr. i sądowni.

4) Ustawodaw. jest faktycz. w rękach
kapł. bo oni trzyma: konsty: relig. polit.
a wszystk. nowe usta: albo od nich wycho.
albo przez nich za potwierdz. w imie. Bo.

5) Nawz. nad wła. administr. i sądowni:
kapła. i proro: mają kontro: wzg. bar.
skutecz. Tak samo nad żyć. prywa.

wszystk. żyd. bez wyją. choćby najwyżsi
miejsc zajmuj. w narod.

6) Ustawodaw: jest tylk. jedno — nie roz-
wiedz. na prawo świec. i relig: lecz
każ. prawo jest relig: choćby nie odnosi:
się wprost do relig. lub kult.

—

Przypatrz. się teraz teokr. faktycz. a potem tej
zasad.

~~Prawdz.~~ Komplet. Teokr. w czystem znacz. tło:
~~był~~ miał Egipt. Według świad. greck. autor.
i pomnik. hieroglifi. od niepam. czas.
Król w Egip. był bog. Przez tysiąc. lat
oddawa. tem poddan. swoj. uczciw. kult
formal. Każ. Faraon nie był: „syn.
Słoń. lecz wprost „bog. wiel. bog. dobr.“
Fara. według napisu jedn. „jest obrazem
Ra pomiędz. żyjąc.“ — W teor. odróżnia.
oczyw. Słońce, Horusa, Ra od jego
przedstaw. na ziemi a nawet oddaw. także
temu kult odrębn. wspanie: ale to nie
przeszkadz. że faktycz. Faraon żyjąc.
był bog. najbliż. najsilniej. Zaled.
wstąp. na tron, zaczy. się jego apoteo.
Przybie. nazw. tajemni: nad jego obra.
unosi się jastrząb Horusa: symb. słoń.
Nazy. się słoń. pan. sprawiedliwo.“ bo
z niego wszystk. świd. pomo. moral. i mater.
~~A gdy umie: nie kończ. się jego bóst.~~
~~Każd.~~ Do tego stopn. jest bog: a
zarazem ... w jedn. osob. że on sam
do sieb. się modli. Na ścia. obraz. Fara.

iść. ofia: przed stem – przyg. A po śmier. nie kończy. się jego bóst. Każd. Far. umier. wchod. do Panteon. jako bóg, który ma swo. kapł. i świąty. swo. Król żyją. musi: modl. się do wszystk. Farao. zmarł. i wzyw. ich opie. a w koń. liczba tych bog. zrobi. się tak dłu. że ~~sam~~ należ. rob. wyb. między wszystk. Kult ten trw. nieprzerw. do ost. wym.

Pojmi. Bóg, choć w ciele śmier. może wszyst. na prz. do wszyst. Relig. nakazyw. Egipcy. wykonyw. ślep. wszystk. rozka. kró. Najwyż. dygnit. byli jego niewolt. drżąc. zwrac. się nagiliw. za dzn. najmniej. Też. W napis. grobo. często wymieniz. te fano: Jed. wiel. dygnit. ~~więc~~ dumn. z tego, że król uwoln. go od cerem. niewolnie się ze ziem. (Cyl. zerwol. ~~nazwani~~ całować ~~dotk.~~ się kolan ~~król.~~ jego. ~~a prz nie pozwol.~~ Drn. ten się wyz. że w pała. kró. mógł zachow. sandale pod stop. Owyw. kapła: byli w zupeł. zależn. od króla-boga, byli jego sługa. jak wszy. urzęd. Każde ~~nowe~~ prz. (czynt. lub polity.) ~~było~~ jak obowiązy: jako przem religii. bo każ. pochodzi. od Farao. Jest też. w komplet. teokr.

Zob. o tem François Lenormant, Manuel d'Histoire ancienne de l'Orient. Tome I. p. 484–487.

Nieco odmien. jest teokr. asyr: Nazyw. ją teokr: bo relig. i wola Bog. podsta. życ. politycz. choć król nie jest uważa. za Bo. Prawdziw. niż w Egip. poda. się król za syn.

ctor. Wobec bogów jest on ucz. pokorn. wszystk.

głosi się gnerz. i stab. a od nich wszystk. prosi

ich opieki. Kazi. prośbę.

Król Assurbanipal tak się modli:

„Oby spojrzenie troskliwe, świecące z Twej

twarzy wiecznej, wypuszczało: moje obawy

i oby nigdy do mnie nie zbliżały się gniew

i wściekłość Boga. Oby moje błędy i grzechy

były zmazane a ja z Nim pojednany, bo

jestem niewol. Jego potęgi, ozdobieniem wielk.

bogów. i t. d."

Wszystk. wojny prowadz. w imię Boga:

Sennacheryb: Poleciłem się mojemu Panu Assur i wyruszy. przeciw Elamowi ... bogów. wys.
modlit. moje, i udziel. mi swej pomo... dzy spalen. miast (a było ich 34) na ofiarę: postęp. ku nieb.
Assurbanipal: Tym ludz. któr. usta zuchwałe na mnie i pana mego. Assur, kaza. pozbaw. języ. a ich ciała rozsiek.
kazał... wszystkich których zepchn. do wielk. byk. Kamien. które wystaw. dziad mój Sennacheryb, tam kaza.
mu ... do ... ich ... ich na
pron. i zjeść. zwierz. i ptak. drapieżn. ...
... ... wielk. bog. moich ...

Ale wobec ludzi był król najzupełn. samowładny.

i najokrutn. tyra. Monar. asyr. powsta. na zew.

był najdoskonal. samowładcą wschod. który

w Bizan. a następ. w Ros. odnowi. się na nowo.

Król, jako „zastęp. bog. na ziem." był głową

duchown. i polityczn. swego naro. z władz. nieogranicz.

nad ciałem i duszą.

2. Cezaryzm.

Jest jakoby antyte. do Teokr. Jeżeli ta twier. że relig. jest najważn. rzecz a zat. i państ. powin. być jej podda. Cezaryzm twierdzi: że państ. jest najważn. instyt. a do nie. relig. stosow. się powin.

Forma ta nasuwa. się bardz. natur. spos. wszędz. tam, gdzie król nie uważa. za bog. gdzie nie było objawion. kodeks. praw. jak u Żyd. Pers. Ind. i t. d. Jeżeli tego nie było, musiał. państ. brać w ręce swoje urządz. kultu i przepis. relig. To sta. się u wszystk. lud. starożyt. które nie mia. teokr. właściw.

Nie mogło być inacz. jako państ. w brak. ina. samodziel. instyt. musiało oraz. nad moraln. i relig. potrzeb. swoich poddan. a nadto urządz. ~~kult~~ cześć bog. publicz. Wspomnia. już o ścisł. związ. zależn. międ. państ. starożyt. a relig. Jeżeli każd. państ. mia. swoi. boż. domow. który. oddaw. nabożeń. przy każd. sposob. to państ. dzięk. miało boga lub bogów narod. który. kult musi. być za ręką. gorliwie. nadzorowy.

Wynika. stąd, że kult bóst. był sprz. narodo: a każd. naród, każ. miasto: mia. swoje osob. bóst. opiekuń. Jeżeli w różn. miejscow. było czczo. bóstwo pod tą samą nazwą, nie należy przypuszcz. że to był bóg ten sam, w rzeczywist. mas ludów.

Miasta Argos i Samos ~~mie~~ [nosi:] Juno. opiekuń. ale były to rozn. bośt. z rożn. symbol. Dod. trzeba owy. miej: (narod:) oznacz. ts specyal. Juno. lub Wenę: lub Ate. Która ano. w mieś.

Prykł: dwie ~~Ateny~~ Pallady podr. woj. troj. Tak samo Juno. w Rzym. i Wejach gdy Kamil oblega Wej zakli. Juno. Wejów, aby opuści. swoje mias. a przenio. się do obo. rzym. a gdy zdobyd mia. z wiel. okazałoś. zabie. jej posąg i do Rzy. odesła. Odtąd w Rzy. czcz. 2 Juno. opiek. To samo stało się z Junoną Prenestyńsk: i d. d.

Wynika. stąd, że bóg narod. był. strzeż. dla obyw: a dla cudzoziem. był nieprzyjaz. Do świąty. Hery w Argos był. Argejcz. były. wol. wchodź. A. do świąt. Ateny w Ate. tylk. Ateńcz. Rzym. choć czcił. u sieb. Juno. nie mogli wchodz. do świąty. Juno. w mieś. Lanuvium Tak samo Varro świeci. o rzeczach. Każd. wierząca, którym wchodz. do świąty. Tenedos. Jeżeli. zaś cudzoziem. zakaz. było wchodz. do świąty. narod: i brać udz. w kul: to na odwrót żad. obyw. nie mógł na włas. rękę wprowadz. obcych bog. do swoj. oyczyz.

Oskarże. ponieważ Sokrat. zaniesio. do archonta-króla tak brzmie: Sokr. występuje - wyni, nie mając za bogów

bogi nia: bez inne nowe bóst. wprowadz.:
oryi dekr. niespraw. przez młod: kara
śmierć. —

Tak wielkie kary nie sądził: dlo uważ
że każd. księgi. wyrzeczn. bog. wszyst. tyle-
czas: księgi. przeciw. pewnyj pot. i w ówczesne
ówczesn. ludzi czasie. tyle jej na uważ. —
Dla tego liber. nar. Ateny niewielkos.
wykonywa. kary śmierć. w tym raz.
Asparya i Fidiasz, Anaxagoras,
Protagoras, Arystot. i wiele inn.
uległo temu losowi —

Nie mni bogów wszyst. lub nowi bog.
obrzęd., tylko zbrodn. i kara —
Księga, które do wspólny. dostarczał. podstaw
owej form. polityczn: religij. o któr. mówi
od przest. kar. śmierć. wprowadz. now. relig.
nie uzna. przez państ.

U Cycero. wyłącz. stanowcz. prawo:
de legg. II. 8: separatim nemo habessit
deos neve novos neve advenas, nisi
publice adscitos, privatim colunto.

Zresztą każd. nowa relig: tylko jak.
stworzyła: a każd. stworzony (collegium) potrzebow:
sankcyi państ. Stąd zakładzija. lub
z inn. praktyka. relig: nieuzna. przez
państ. podpad. ten sam. pod karą
niedozwolo. lub tajn. stowarzy: Chociaż
ytam. obraz. o to że twórz. collegia illicita
a za należ: do tak. colleg. przypis.
ma. kara śmierć. —

Już w XII tabl.:

si quis in urbe coitus nocturnos agitaverit, capitale esto

Później lex Gabinia: qui conciones ullas clandestinas in urbe conflaverit, more majorum capitali supplicio multetur

Te prawa wykonyw. w cał. surow. Gdy w r. 426 powstał. w Rzym. dwa kaplic ~~cyzdrowiem~~: edylowie odebrali rozk.: aby był. oczeni były bogo. rzym.: i to. oczyst. sposob.

Gdy w r. 186 wyda: styn. ~~rozk~~: senatusconsulti de bacchanalibus – na mocy tego prawa arentow. wszystk. kapła. Bachu: pod: wszystk. wtajemnicz: i ukara: tysiące męż.: mężczyzn. i kobi.– z wyjątk. ich. imien. Na całe. krajow. rzeczypos. wszystk. lała się krew i zniszcz. wszystk. świątyn. Bach. ukaso: – jako clandestinae conjurationes

zob. Liv. XXXIX. c. 8. –

Było bow. prawo, że każ. colleg. illicitum wim. się poczyt.: przeciw bezpieczeń. rzeczypos:

Stąd czyt.: w Dig. lib. XLVII. Tit. 22 § 2: ~~frag~~ słowa Ulpiana, który prawdop.

porzą. prawo starożyt:

quisquis illicitū collegiū usurpaverit, ea poena tenetur, qua tenentur, qui hoīb armatis loca publica v. templa occupasse judicati sunt.

A proces przeciw czcicl. Bachusa ...

Gdy wyraź. obaw. że Bachus gotów ...

Konsul Postumius ... a Liv. ks. XXXIX roz. 16.

innumerabilia decreta pontificum, senatus consulta, responsa haruspicum. Quoties negotium ē magistratibus datum, ut sacra externa fieri vetarent i t. d.

Żeby jedn. ... dum ne plus quinque sacrificio interessent, non qua pecunia communis, nec quis magister sacrorū aut sacerdos esset — Liv. XXXIX. 18 —

Jest to stała prakty. ...

Dig. Lib. XXXXVIII. Tit. XIX. § 30:
si quis aliquid fecerit, quo leves hominum animi superstitione numinis

terreantur, D. Marcus hujusmodi homines in insulam relegari rescripsit

uważnie Jul. Paul. sent. rec. Lib. V. Tit. XXI. § 2: qui novas et usu vel ratione incognitas religiones inducunt, ex quibus animi hominum moveantur, honestiores deportantur, humiliores capite puniantur. —

—

Wykonyw. tych praw trwa. przez cale imper. pogań. Wiado. jak przeład nego chrześ: z ne mniej: quadtor. Dioklec: przeład. [illegible] wsze: pogań. sięga: cesarz książ:

Cesar. chrześ. rolig: w Rzym: Konstantyn. to samo

—

To samo u nas później:

Henryk VIII. Filip II

Ludwik XIV

Książe. protest. w Niem.

Wzory: modelow. się na wzór przez rzymsk:

Instit. Justinian. Lib. I. Tit. 1. De justitia et jure

Justitia est constans et perpetua voluntas jus suum cuique tribuens. Jurisprudentia est divinarum atque humanarum rerum notitia, justi atque injusti scientia

Postumius cos.: ubinam multitudinem esset ibi et legitimum rectorem multitudinis debere esse, censebant majores. Tit. Liv. XXXIX. c. 15. —

Tit. II.
Sed et quod principi placuit, legis habet vigorem, cum lege regia quae de imperio ejus lata est, populus ei et in eum omne suum imperium et potestatem concessit. —

§ 4. Krytyka dwóch wyłożon: ~~teoryi~~ systemów

1) Konqui
a) myśl zasadn. obu syst. wspól.

b) myśl prawdz. i dobra

c) wielk. Kong:

2) Wszystkie jinne niedogodn.

a) rozdzia: narod.

b) Tarzca. polity. i relig. wychodzi na szko. jedn. i drug.

c) gwałt czyg. zadem. sumien. +

+ Ludw. XIV znosi edykt z Nantes a 29. Paźd. 1686 wyd. ostr. przepis. – tak samo Ludw. XV w r. 1724 – dopie. Ludw. XVI w r. 1787 zniesie te przepis. niegodz.

3) Żad. z dwóch syst. nie zgadz. się z duch. chrześcian. –

a) Chrześ. ma być: jedn. Bo. i jedn. Chryst.

b) Chrześ. ~~jest~~ relig. brat. powszechn

c) Chrześ. jest relig: która może być być wszechwładn. w Kościel. jedn. i powszechn.

Anekdotka o ~~Palmer~~ angielskiej Palmer – przyjście. Kardyn. ~~Newman~~ Newmann

4) Faktyy. dzis. polbl. rządz. się niemożeb.

a) w każd. panst. istn. mniej. sekt. - panow. jedn. lub drug. rządz. prowadzi - by do niestych. opres:

b) idee wolno. polit. i relig. przeciw. się temu

c) chrześ. jest relig. powszech. a każd. przymus polityj. jest uważ. za gwałt sumie.

§ 5. System ameryk.

Wielka ocz: kolonii angiel: w Amery. Półn. powstał.
się z tych, które wieksz. z ojczyz. przed gwałt.
relig. Wied. jak Henr. VIII krolob. katol.
luter. kalw. jak Elżb. prześlad. Katol: jak
smutn. stan ten trwa: się dal. przypraw.
dla katol. aż w nasz. wie:

Katol. pod wodz. lord. Baltimore
założ: Maryland – wypisa. w konsty:
wol. wyzna:

„aby lepiej zapewn. utrzym. miłość
i przyjaź. wzajem. pomięd. mieszkań:
nikt z nich nie będ. może być niespokoj:
lub napastow. w wierze swoj. lub w wykonyw.
relig. swoj: byle wyzna: w wiarę w J. Chr."

Purytan: założ. Nową Angl.
Kwak: Pensylwanią –

Puryt: wolę przedsta. Część
ich w r. 1608 pod wodz. Robinsone
wiecha: do Hol: a w r. 1620 wzięli
od nad. angiel. pozwol. przeniesł. się do
Amery: Król, Jakób I konst. że się pozbęd.
herety: wyprowadz. im Wirgin. ale burze
zaniosł. ich do tak zwan Now. Angl:
dokąd sprowadzili. mnost. społeczeń. zapew.
sob. wolni: praktyk. swoj. relig. ale
znaj. tyranów. nie myśle. o wolno. inn.

Byli Kalwinist. a z wszystk. sekt chrześ. Kalwi-
nizm mniej jest tolerant. To też woln: wyzn:
zost. ogłoszo. i w życ: wprowadz. przez Katol.
w Maryland, tymczasem. zaś przez purytan.
Prezun: postanow. że prawa obyczajowego
mieć być przyst. Gdy przyst. duchow.
angielsk. odesł. ich z powr. a nowe
praw. zabranio. wstęp. do Now. Angl.
anabapt. antynomist. Kwak. Katol.

Wyzn. tak. „heret:" skazyw: na batoż.
i obcina. członk. a częst. w odd. ~~do~~ zwykł:
dopó. by mogli wzrow: od nieb. o własn. ekon.
Bluźnie. lub zniewżające. między. były kara.
rozmai. aż naw. śmierć. Jesz. w r. 1692
palon. czarow: Jesz. w r. 1838
zamyk. do więzie. za ateizm w Bostonie

Jedn. przykł. dan. przez Katol. w Maryland
poszedł: Kolon: w Rhode-Island
przyjęł. do Konst: swoj. § o zupeł. wolno-
ści. a William Penn w r. 1687
w Konsty. Pensylwanii zakaz. aby
państ. opłaca. jakiś kol. kult, aby
tak żadn. sekt. nie mog. się wynieść
nad drug.

Naresz: po ~~odem~~ wywalcz. sob. wolno:
niepodl. przyjęł: relig. dla wszyst. a
uchwalo. w Konst. że państ. nie może
żadn. relig. ani zatwierd. ani zabron.

§. 6. System Konkordatów.

Teraz. trzy wymien. syst. wyj. kiej: stron. ujem. wybrodz. Jak na nekon. pewnośc. jak. Kościo: to daj. się wiele pisc: ie nedyst. ich nie ma w 4. syst. lecz na miej: ich wyst. same Konty: ory: ze syst. ten nedyst. nie jest wyznr. zła z exter. moreb. lecz zalecz się dobr: porząd: una. .to. nie jest malum metuss. lecz jak. bonum reale.

Adam Franck pow. ze 4ᵗ syst. jest nedyst. najmniej zło ze wszystk. rozwiąz. jak. nam się predstawia. lecz jako jedy. dobr. jedyn. sprawiedl. jedy. zgod. z zasad. przez powszechn. a zawiso. polity. zdrow. jak moralu. zdrow." (Princ. du droit ecclésiastique p. 21)

Te hyperboliz. pochwa. pisany. zydow. powsz: z góry obcej. pewn. nienfr: do syst: Jak. zalecz: a wtej nienfro. potwier. nas jenne Ja okoliz. ze o zawiera. Konkord. ubieg. się wszyk. rząd. niepryjaz. Kościo: i ze prawie nigdy nie zawiera. Konk: na korzy. Kośc. lecz swoj. własn. —

Odkąd. na pow. krytyk: syst: teraz zobacz: co to Konkord:? dla czego jest zawiera.? jakie są jego korzyś?

Concordatum albo leges concordatae

Jak sa określ. przez ~~Prof~~ Profes. de Angelis: Pactiones inter Ecclesiã ẽ Statũ quibus Eccles. de exercitio suoz jurium

aliquid remittit favore status eius nonulla concedit, ut ab eo protecta Deo suo secura possit servire libertate.

Z tej defin. a Katol. nigdy nie wrna. innej, mi. że Kościół co najmniej jest potę: równą państ: czy może jest wyż. zobacz. póź. Wystar. tee. że Kośc. jest nigo: owoch potęg. samodziel. które sob: coś oznaje: obrzon: a wszyst. daje. Orgenis: "/ porząd. polit: rząd. potęg. nie drug. nie daje dyt. że do tego zmuszo. jest lub w zamier sprzecz. się odebr: Kong: Kośc. Kościo. Katol. tego doświad. bo był. Kościo. Katol. zamier. narzynni. Konkord.

W pierw. wiek. państ. nyms. prześled. Kościo. pod. za Konst. W. wietyst. przyzna. wola. lecz jak nyśla. opie: Jedn. tę opie: kara. państ. sob. oyta: Miesza. się do elek: papież: i bisk: do sobor. nawr. do defin. dogmat. Jeże. tego nie zbić. w różnej mierz. przepro. na zachod. 12k. na wschod. to do tego że –

Im bardz: powsz. zachod: oddziele. się od Konstanty: tem bardz. rośdo znacz. papież: i Kościo. Jedn. nie od razu – były wszys. prześlad: Wand. Got. Longob: i dwom bizantyj. – ale zachwien. cesarst. nyms: w osob: Karola W. Kościo. odzysk. przynalez. sob. stanowis:

Wiado. jak póź. stosun. przyjęwel. się wnutr. za cesa: z rodzin. sask. aż naresz. ze Henr. IV zamien. się w walk. otwar. Jak dlab: i zwycięs. prowadz. przez Greg. VII. Długa wel. o inwesty: pod któr. kryj: się zasadn. sporu. pozn: o stosun. panst. do Kościo. zosta: zażegn. ze Kalixta II i Henr. V w r. 1122 na zjezd. w Wormacyi †. Ugoda jedn. ten zawar. nie jest właściw. konkord. bo kościół ani żyd: nie ustąpi. ze swoich prerogatyw, jak wid. z tekstu. :∃

† stad nazy. się concordatu Calixtinu albo też concordatu Vormatiensē.

∃ Charakt. wal. mniej. z dalej. zupeł. rozny, była to raczej wojna domowa, gdy dalej był wojną z obcym nieprzyj. Pokazuj. to text: In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Ego Henricus Dei gratia Romanorum Imp. Aug. pro amore Dei et S. R. E. et dni Papae Callisti et pro remedio animae meae, dimitto Deo et sanctis Dei apls Petro et Paulo sanctaeq Eccles. cathol. oem investituram pr anulum et baculum e concedo in oibq Ecclesiis quae in regno v. imperio meo sunt, fieri electionē et liberam consecrationē.

Ego Callistus servus servor Dei dilecto filio suo Henri. Dei gr. Romanorum Imp. Aug. concedo electiones epūm e abbatum theutonici regni, quae ad regnū prtineat in praesentia tua fieri absq simonia e absq violentia i Electus antē regalia pr sceptru a te recipiat, exceptis oibq quae ad Rom. Eccles. pertinere noscuntur ... Ex aliis vero partibq imperii consecratus intra sex menses regalia pr. sceptrum a te recipiat etc.

Pierwszy właściw. konkord. zawar. mię Mikoł. V a Fryder. III ces: w r. 1448 drugi w r. 1516 mię. Leonem X i Franciszk. I. Król. fran. Potem prawie wszyst. W. mocarst. katol. i heretyck: zawier: sobie takie konkord: Wszystkich z wlicz: dwóch wymien: ze Mikoł. V i Leon. X jest 48

1) Portugal: 3 konk: 1516. 1778. 1857.
2) Czechy 1 — 1630
3) Sardynia 8 — 1727. 1741. 1742. 1750. 1770. 1817. 1836. 1841.
4) Polska 1 — 1736.
5) Hiszpan. 4 - 1737. 1753. 1851. 1859
6) Neap. i Sycyl. 3 - 1741. 1818. 1834.
7) Medyolan 1 - 1757.
8) Medyolan i Mantua 1 - 1784.
9) Francya 3 - 1516. 1801. 1817.

§ Konkordat ten zowie się Wiedeńskim (dawniej mylnie Aszaffenburskim) a razem z ugodą Frankfurcką lub Książęcą z r. 1446 stanowi „Konkordaty narodu niem." Te konkord. do niedawn. miewały stosun. dalszej niemieck. cześ. praw. mocy, chociaż nigdy nie zosta. uzna. legaln.

10) Rzeczposp. Wł[illegible]: 1 konk. – 1803.
11) Bawarya – 1 – 1817
12) Prusy – 1 – 1821
13) Provi. nadreńs. 1 – 1821
14) Hanower – 1 – 1824.
15) ~~Hollandya~~ Belgia – 1 – 1827.
16) Oberrhein – 1 – 1827 (t. j. 5 dyecezyi: Fryburg, Rottenburg, Moguncya, [illegible]burg, Fulda pod arcybiskup. fryburg.
17) Sanct Gallen 1 – 1845
18) Rosya i Polska 1 – 1847
19) Toskania 1 – 1851.
20) Costarica 1 – 1853
21) Guatemala 1 – 1853
22) Austrya 1 – 1855
23) Wirtembergia 1 – 1857
24) Badenja 1 – 1859
25) Haity 1 – 1860.
26) Honduras 1
27) Wenezuela 1 } 1862
28) Nicaragua 1
29) Salwador 1
30) Ecuador 2 – 1862
1882.
Zob. ~~historya~~ o konkord. ~~ważniej~~ w dziełku ~~w ogóle~~:
Balve, Kirche und Staat. Regensburg
1881. 2 Aufl. p. 63–98.

Wszystk. te konkord: mają to wspólne
ze Kościoł –
a państwo

Zwolenni. Konkord. wychodz: z faktu, że Kościół
nie może obchodz. się bez ~~prawa~~ opieki państ. a nawzajem
państw. nie może istn. bez pomo: ówzem. Kości:
Relig. najpotężn. powi. Ad. Franck w
księgi wspom. (p. 22.27) nie może obchodz. się
bez protek. Państ. i praw. Któr. Państ. same
jest organ. i obroń. A jeż. to przytraf. się
relig. najpotężn. to tem. jenn. słab:
Za tę protek: wyższ. relig: na państ.
prawo żąd. pewn. gwaran: Ten ~~[illegible]~~ wzgl: że
religia która jest potężn. instytu: wpływ
na dusze a mogą te dusze prowadz. w
kierun. przeciwn. państ. Żeby obron. się
od tak. potęgi: moraln: a wszyst. naw.
doniesł: wszystky państ: dwa. drogę: broni
się: albo środk. represyj: albo prewen:
jedn. i drug. są niewystar: otwarta na zewnątrz wrogi
iszczo. despotyzm: a wszyst wasny:
charakt: ohydz: a tem sam. podkopuj.
powa: państ. Żeby wszys. usun: niebezpiecz.
mogą powst: dla państ. a nawzajem
relig: zabezpiecz. wolni: potrzeb: obie
strony zawierz.. Kontrakt a Franck.
rozwiera go do wszystk. relig: zastrzeg.
na to zarazem. wnieśma zaś że to jedy.
spos: pogodz. woln. relig. z woln. polity.
(Philosophie du droit ecclésiastique
p. 30. 31.)
~~[illegible]~~ Z tej strony widzie. Konk: przedstaw. ~~nie mie: żadn.~~ się zat.
jako obrona prawa na korzyś. państ.
a dla jako cena drogi wyso: którą pła-
Kościół za opie: drogie.

Jednak. Franck. mogą: uboch. za prędko. uniżon. ow. zwolenn. teor: konkord. pośrod: drugą stro: dodatn. konkord: Rosmini. i Gjo dał się do stron. (p. 38 – 47)

Ganid. mówi, i nie ~~ist~~ jest niechż: ódmienić. lecz ~~Boże~~ społeczn: ludz: a do społeczn. istnieć nie może bez praw, regulując: jej stosun: Ale każd. praw. jest wyraż. sumien. a sumien. nie da się oderw. od idei Boga. każd. prawo cywil. ma swoje źródł. w moral. a moral. musi być uświęc. przez relig.

„Bez relig: i bez moralno. religijn. t. j. bez moraln: wykładan. w imię Boskiem jako wypływ bezpośred. Jego mądr. i miło. prawa cywil. nam. najlepsze. nie będą dla wszyst. oczu. ludz. niczem inn. jak przymus. niewolą, z pod której woln. usun. się, gdy można (p. 39)

Wyni. stąd że Ganid. w dob. ~~dob~~ władz. inter: nie pomi. zasio: konkord. jedyn. na to, aby daw. relig. owo minimum opieki: wspomin. lecz powin. relig. zapew. wyrząd. pełn. godno. i wpływ. aby mogła skutecz. spełn. swoj. misy. cywiliz. Zatem ma będzie kultu, który we fran: a w innyc. w inn. kraj. jest stanu. wyznaczo. za dobro zabez. Ale nam. bez tej relig. wari. i rzeczywistości. bardz. kult. jest obowiąz. panst. bo panst. powinn. zwracać. moral. a zat. podst: dobr: składa duchow. wychowy. ~~ist~~ ich dusze a tego nie może bez opłacz: duchow.

Z. XIV

„Relig. zat. nie tyl. jest podpo. praw. pomocnicą niezbędn. porząd. ~~moral~~ cywilu. ona tak. jest podpo. i pomocnicą wolnoś. Czyż w kat. raz. mowie. przypomnę: żeby od panist. doma: mniej troskliw. mniej hojn. opie. nie wielka liczba inst. tyt. po któr. panst. nie może spodziew. nie daje san. pomo. Zakład. ubogich. uniwe. teatr. i t. d. (p. 46)

„Srebr. i komedyante śpiew. tancer. porcelambre tkaczyny świat. zabawki Sewru i Gobelinów mia tyty zerow. mięj. w hojnoś. panst. a odmawiał by ~~polor~~ swiąty. dla polow. odmawia. by chleba i schronie. dla tych którym w imię Bo: dobroczynnoś ~~kos~~ oparz. z biedn. i chor. bo my wszys. mamy potrzeb. aby nas bezp. i poszczeg.“ i t. d. (p. 47–48)

§ 7. Czy Konkordat jest kontraktem jednostronnym lub obustronnym?

Kontr: może być albo bilateralis (synallagmaticus) albo unilateralis.

Zob. Heineccius, Elementa juris civilis sec. ordi. instit: lib. III Tit. XIV. § 781: Vel utriq. contrahentes se ad dandu quid vel faciendu obligant v. alterunter tantu obligatur, hinc contractus in bilaterales et unilaterales recte dividuntur“.

Pierw. wdz. kontr. zowie się u Kanonist. kontr. właściw. (contractus proprie acceptus) drugi, niewłaściw: (contr. improprie acceptus)

Zob. Reiffenstuel Lib. I Decret. Tit. XXXV. num. 8. 7.

Pierw. rodza: kontr: bezp. n. p. sprzedaż lub najem domu – drugie: donacya, drugi zarządz: i t. d.

Czesi: spiera: się o to, czy konkor: należą do kontr: 1° rodz. lub też do 2° – a zwoleni: pierw. rodz: wyprz: iż zawiera one dwie rzeczy: jedni uważają je za ugody międzynarod. drudzy: za państwowoprawne –

Spór zaostrz. się w czas. now: gdy w r. 1871 Maurice de Bonald wyd. książ: Deux questions sur le Concordat de 1801:

Konkord: to przywilej, przyzn: państ. przez Kościół z własn. woli, które może Kościół odwoł: gdy mu się wyda stosow. lub potrzeb:

Przeciw niemu wystąp: Kan. Labis prof. w semin. Tournai = konkor: są to ugody obowiązujące obie str. Po stronie Labis'a stoją: kanonist. wyjm: Filippo de Angelis, obron: Bonald'a podj: jezui: Camillo Tarquini (późn. kardyn.). Zwolenn. Bonald'a przyp: pomoc niespodz. w linie pochwal. (brewe) Piusa IX do autora: z 19. czerw. 71 Jedn. list ten wiele: ale dow. na korzyś.

tery Bon. jak tuszr: zauważ.
Kard. Hergenröther, Kathol. Kirche u. christl. Staat in ihrer geschichtl. Entwickelung u. s. w. Freiburg 1872 (Herder) p. 798
bo w treści Piusa IX Konkord. nie nazyw. się popro: indultami, lecz pacta seu indulta, skoro Kośc. per hæc conventa nie przyjmuje. zob. praw obcych, lecz mówił odstępn.
Tot: list pochwal. Piusa odnosi się do całej Księgi. a to zajmu. się 2ma kwestyą.

a) czy rząd rewolucyj. de la défense nationale odziedzi. przywilej z Konkord. v. 1801 prezentow. kandyd. na biskup. opróżnio. –

b) czy przyw. ten nie może być odebrane przez Stoli. Św. skoro przez lat 70 rządy franc. go nadużywa.

Z tych 2 kwest: pierw. nie ma nic wspóln. z charakt. prawn. Konkord. – druga była i daleką więcej rozstrzygnię. affirmative przez Kanonist. Pius IX zaś pochwalił. Księgi. uzyska. w obron. praw Kościo. nie miał zamiar: rozstrzy wypowiedz. jakiejś defin. dogm. o charakt. Konkord. Należy więc do inn. rzecz. dokum: aby przekon. się które z owin. twierdz.

najbardz. zgadz. się z duch. i z nau. Kościo.

Wytowim. wprzód róż. owe zdan:

1) Ultrakanoniści. Gł[ówn]. przedstaw.

Camillo Tarquini:

Juris ecclesiastici publici institutiones. Romae 1868, p. 82–83.

Mówią konkord. ustęp. części swoi. praw. państ.: a że wszystk. te praw. odnosz. się wprost albo pośred. do [~~praw~~] nauy duchow. w któr. państ. podległ. jest Kościół: przeto nie może być mowy o układz: wzajem. lecz tylk. o przywile: przyzn. państ.

Stąd defin:

p. 83: Lex particularis ecclesiastica pro aliquo regno Summi Pontif. auctoritate edita ad instantiam Principis ejus loci, speciali ejusdem principis obligatione confirmata, se eam perpetuo servaturum.

Raz zawar. konkord: [~~wyg~~] ponieważ jest przywilej dobrowol. przyzn. państw., może przez Kościół być odwoł. gdy zechcą. potrzeb. Jeżeli zaś państ. w zamian coś przyzn. Kościo. państw. nie może tej swoj. konces: cofn. poniew. Kościo. nie podle: państ. a [~~Kośció~~] państwo nie może odwoł. konces: nikt nie wiąż kogoś, który nie jest jego podda. Jak zaś pewnej: stanow. raz o obowiązywa. nader. podda. swoi: tak pewniej: obowiązywa. konkord. bo w nich Kościo. występ: jako pewny... a państ. jako podda. §

§ Dodaj. wrak. że Kościo. pomim. przy konkord. ex convenientia – a jeże. zosta. zawar: z książ. pogańs. lub heretyc. to nawet: powin. być uważ. za obustr. ugody (Tarquini p. 90: ita eam [i.e. Ecclesiam] se gerere oportebit, ut perfecte speciem in iisdem retineat ea [i.e. concordatis] perinde ac pacta servet. –

2) Kano. umowa Ko. powsz. przeciw: że konkord.

to są ugo: obustron: pacta bilateralia

~~pone.~~ wyraźnie nie ~~prae~~ ~~formal:~~ ~~lecz~~ materialiter - ugodą obustronną między równymi ale są nią jednak formaliter

Należy odróżn. dwoja. sens w wyraz. bilateralis -

1° W Sens szersz: = ugoda obie stron. obowiązuj:

i zawarł. na obustron. korzyść.

2° Sens węższ: = ugoda między równ:

mocą której obie stron: przyjmuje zob.

coś, do czego nie były zobowiązane.

Konkord. mów. nie podpa: pod b)

bo Kościoł i państ. nie za równ: lecz

pierw. wyż. od drugié: a w dodat: państwo

i tak zobowiąz. dać z włas. inicjaty.

do czego obowiązu. się mocą konkord.

Nie przeszkad. to jed. że konkor: podpa:

pod a, bo na to aby ugo: była obustron.

wystar: 1° że obie strony zgadza. się na

coś

2° że mają zamiar zobowiązyw. się

do czegoś

3° że ta ugoda wycho. na obopólu.

korzyść -

Wyciąg. z tego wnios: że Kośció. nie może

na dowol. rękę zmień konkord:

Że to teor. zgadza się lepiej niż tył.

z praktyk: Kośció. lecz i jego wyraża. nau:

urzędow.

a) konkorda. zaw: mają formę

ugody obustron.

b) ~~zawod~~ zawiera: wyraźn. wzmian: że obowiązu.

tego, który je zaw. - a nów. następ:

n. p. Concord. Leon. X z Francisz. I
z r: 1516 Tit: XVII:

irritū e inane quidquid super his a quoquā, quavis auctoritate, etiā per nos e successores nostros scienter aut ignoranter contigerit attentari —

c) wyrdz. się w nich wyraźnie że to ugoda, która bez zezwolen. stron obu nie może być zniesioną:

n. p. Jul. III in brevi ap. Raynald a. 1554 n. 19: Nos attendentes concordata prefata vi pacti inter partes habere e quae ex pacto constant, absq partium consensu abrogari nō consuevisse neq debere —

To samo wyde: w notach dyplom: Stoli: Św: do rządu piemonts: 218. mar. 50. 14 maj. 50. 19. lip. 50, 6. wrześ. 50. 24. wrześ. 50
Zob. Acta Pii IX. vol. II. p. 141. 146. 165. 158. 170. 180 i.t. d.

A z tem i zgodnie wyrażają wszędzie: pisarze: także dawni kanoni: ci którzy uważali konkord. tyl. za przywileje — ~~które~~ mieli je za nieodwołalne jednostron. decyz: bo zaliczali je do przywilegiów ex causa onerosā — wśród innych: Tarquini i jego zwolenn: przecz. zob: z konkord. przywilegia gratuita aut ad summ. remuneratoria (zob. Tarquini p. 83)

(privilegia a) gratuita
b) remuneratoria
c) onerosa —

Pignatelli ~~Consultationes canon. T. IX Consult. 58~~ p. 109 n. 3 ~~wyp. cytow. w dziele Hergen-röther'a (p. 785):~~ ~~T. IX Cons. 58 p. 109 n. 3.~~ Ko. Jan. 20

— privilegiū ex causa onerosa nō pō a principe revocari. Censetur hoc casu orta mutua obligatio ex consensu utriusq. partis, quae altera renuente et invita tolli nō pō.

n. 4. Contractū a principe initū, etiā cū subditis esse irrevocabilē, probat textq ... atq. comunis opinio. Quod adeo verū ē, ut nec etiā de plenitudine potestatis posset Imper. v. Papa contravenire contractui etc.

A następ. dowo: że gdyby Pap. lub Król. mogł wedle woli swoj. zmień. postanow.: to ustałby z nimi wszelk. zob. zawier. umo: i koniec:

Ideoq. princeps obligatur ex contractu ratione consensq qui ēst de jure naturali, cui etiā Imp. ē Pp. subjiciuntur.

Objek.: Tarkwiniusz (p. 83-85) nie mają wiel. wagi:

1° że byłaby synonimé

2° że instytucja Pryw.: która jest bezw.: porządk., mogła by być i kontrakt. być umiejętno.

3° że Pap. mógłby się poddać praw Prywat. Prodr. i nad Króla: i pot. bez jego woli ich nie wykonywać.

4° że mógłby pap. uważ.: rzecz swoi następ.:

5° że gdyby każdy pap. był się zrzekł

ziemsk. jego swej władzy. to byłby pap. ~~przeszło~~ odtąd 260, to dziś. nigdy już nie

był zostać z tej władzy.

6° że w dotk. rzecz. papież nie ~~obrzymywał~~ otrzymywał

wprost od Chryst. swej. władz. lecz

od poprzedn.: gdyby temu był wol.

jej unrzeczywistnić.

a konklud: atqui hæc omnia erronea

sunt et fidei catholicæ repugnant

Ergo etc. —

Na wszystk. te twierdz. następ. odpow.

za owe ustęp. z konkord. przez nas

przytocz.: a broni się od nich Tarq.

tą jedn. uwagą (p. 85) że należy wszys. pacta

w wszystk. owe ustęp. rozum. latiore sensu —

~~Ale~~ To jedn. ~~Tak~~ sprzeciw. się wszyst.

reg. prawa, w edł. który. słowa praw.

być rozumie. ex communi usu —

zob. Institutiones juris publici

ecclesiastici quas tradidit Felix

Cavagnis — Romæ 1882 — Vol. I. p. 407.

§ 8. Kośćioł jest wyższy od państwa.

Zrozum. nie moż. istot. właśc. Konkor. nie wyjaśniw. stosun. wzajemn. w jak. są lub być powinn. Kośc. i pań. Stosun. zaś ten rozwi. być ownego. lub uważ. wedle stano. filoz. lub teol. Może uważ. obie istoty za równ. lub jed. z nich za wyż. a wedł. ~~tego~~ [wypada tego] odpowie. na pyt. czy Konkord. są obustr. Kontr. lub jednostr. czy mogą być zawarte za desygn. jedn. stro. lub tyl. za wspól. obopól. czy nawet Konkord. są potrzeb. lub niepotrz. —

Przez całe wie. średn. że z władz. od Bo. pocho. sacerdotium — imperium — że obie równe i sobie powinn. opiekow. się stąd:

Dante. De monar. Lib. III: Opus fuit homini duplici directivo sec. duplic. finem: sc. summo Pontif. qui sec. revelata humanum genus perduceret ad vitam aeternam, et imperatore, qui ad temporal. felicitatem dirigeret.

W ich zgodz. i działal. wspól. i przyjazn. upatryw. szczęś. Kośćio. i rząd. a w ich niezgodz. ruinę obu społecz.

Ivo Carnot. ep. ad Paschal. II: Novit paternitas vestra, quia cum regnum et sacerdotium inter se conveniunt, bene regitur mundus et floret et fructificat Eccl. Cum vero inter se discordant, non tantum parvae res non crescunt, sed etiam magnae res

miserabiliter dilabuntur.

Innocent. III w list. z r. 1204 przypomi: król. fran. że obie władz. mają godz. postęp. bo „tak umocnię. oblubie. swoj. t. j. Kościo. pomocha. ustan. Bo. władz. papier. i król. jedn. dla wychow. syn. drug. dla wzloże. nieprzyja. jedn. tak ~~oświetlone. bezboż~~ uczczon. poddan. słow. i przykła. drug: tak obiecałem. bezboż. jedn. aby ~~ [illegible]~~ korne. nieprzyje. i modli. się razem. za prześlad. drug. aby na (kara. złoczyń. a ~~budow~~ na pochwa: dobr. dobyw. mięcz. materi. i bron: zaster. poch. Koś. i t. d.

Jesie. tak nie tylko różni. zdać co do postępow. godn. i wspierać. się na wzaj. obu władz, tak że nikt nie wątpi, że w niej: spor. lub kwest. rangi i porząd. pierwszeń. uderzy się Kościo. Ta nas. uczy jest owoc: środkiem. spełnie: bez wąt. najdawn. czas. Kościo.

Jan Złotousty: o ile dusza przewyż. ciała: lub nieb. ziem. o tyle kapłań. przewyż. władz. król.

<u>hom.</u> 15 in 2. Cor: n. 5 ὅσον οὖν ψυχῆς καὶ σώματος τὸ μέσον, τοσοῦτον πάλιν αὕτη διέστηκεν ἐκείνης ἡ ἀρχή.

Id. ~~de sacerd~~ ibidem: αὕτη γὰρ ἡ ἀρχὴ τοσοῦτον τῆς πολιτικῆς ἀμείνων, ὅσον τῆς γῆς ὁ οὐρανός, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον

Podobn. wyraż. u Greg. z Nazian. Izyd. ✓
z Pelurgoty i t. d.
Ale znajd. się w pesm. dawniej:
Constit. apost. II. 34: ὅσῳ ψυχὴ σώματος
κρεῖττον, τοσούτῳ ἱερωσύνη ἀνωτέρω
βασιλείας.

a jeszcze dawn. Testam. XII Patriarch. Test.
Judæ c. 21: ὡς ὑπερέχει οὐρανὸς
τῆς γῆς, οὕτως ὑπερέχει θεοῦ ἱερατεία
τῆς ἐπὶ γῆς βασιλείας.
~~Tabel.~~ Tego same porówn. używ. pap. Lef. V
~~[illegible]~~ w IX stule: w liś. do ces. Bazyl.
ὅσον διάφορον οὐρανοῦ πρὸς τὰ ἐπὶ
γῆς.

Te obraz: znte: sła: i księż. od pro.
koś. używan: przeszły do średniow. i czaytk
ra powtarz: Ivo z Chartre, Hugo a S.
Vict. Honor. Augustodun. Inno. III. Alexan.
Hales. i t. d.
Tak. przytocz. S. Tom: 2 II^ae q. 60 – a. 6. ad 3:
Potestas saecular. subditur spirituali
sicut corpus animae e ideo non e usur-
patum judicium, si spiritualis praelatus
se intromittat in temporalibus quantum
ad ea, in quibus ei subditur temporalis
potestas.

Inn. obr: przypomin: ziem. i nieb:
jest słoń. i księż: używ. przez Greg. VII
Innoc. III i wielu inn.
Naw. ces: Fryd. II, rozgi kościo:

prested. więź tego obra:

Friedberg, de finium inter Eccl. et civitatem regundorum judicio Lib. I. § 3. p. 17. Ita erat medii aevi tempore usitatum, ut Frid. II Imp. non dubitaret, in exordio legum regno Neapolitano constitutarum se cum luna, cum sole Papam comparare atque se minorem illo proclamare

Najobszern. ten obraz: wyłożony u Inno. III. Lib. ep. 401: Sicut universitatis conditor Deus duo magna luminaria in firmamento coeli constituit luminare majus, ut praeesset diei, et luminare minus, ut nocti praeesset, sic ad firmamentum universalis Eccl. quae coeli nomine nuncupatur, duas magnas instituit dignitates, majorem quae quasi diebus animabus praeesset, et minorem quae quasi noctibus praeesset corporibus: quae sunt pontificalis auctoritas et regalis potestas. Porro sicut luna lumen suum a sole sortitur, quae revera minor est illo quantitate simul et qualitate, situ pariter et effectu, sic regalis potestas ab auctoritate pontificali suae sortitur dignitatis splendorem, cujus conspectui quanto magis inhaeret tanto majori lumine decoratur et quo plus ab ejus elongatur aspectu, eo plus ~~pro~~ deficit in splendore.

Myśl te wymaw. wszys. pisa. średniow. i
now. którą ze przykład. niektór. ojców dają
stow. Mojż. o stwórz. dwóch świat. wielk. mieczy
ośmiela. Dopie: parlam. przyk: w r. 1626 zatwier. porównywał. Koś. z słoń. a państ. z księżyc.
Zob. Hergenröther, Kathol. Kirche
und christl. Staat p. 378.

Inn. obraz nie mniej. ciem. się popular:
obr. dwóch mieczy, o któr. mowa u Luk. XXII. 38
Pierw. użył go zdaje się opat Godfryd z
Vendôme opusc. IV w edy. ojców Kości.
Migne Tom 157 p. 220: voluit...
spirituale e materiale gladiu esse
in defensione Ecclesiae wykłada dalej
że jeś. władz. król. i papież. są w niezgod.
obu zważku. bo rex sacrosancte
communione pariter et regia dignitate
privatur i t. d.

Pisarz ten i wielu inn. wys. Innoc. III
używ. tego obr. nie mówi jedn: którymu
mieczowi jest ~~wyższ.~~ należy się pierwsze. wyw.
tyl. równoległ. dwie władz. świec. i ducho.
które powin. wspier. się i wzaj.

Inno. III Lib. VII epist. 54 do Kró.
czech: Sic sibi spiritua. e materiat. gladiō
mutuo mutuant subventiones auxiliu
e ovili communicant vires suas, ut
defectu ope ovrana suppleant e uterq
alterius perficiat imperfecta

podobn. ustęp. wyż. w list. Innoc. III.

~~Zatetto~~ Stanowcz. zaś potporządk. jedn. miecza pod drugi wyraż. św. Bern. w epist. 256 do Eugen. III, które, nepomi. aby wolno. chrześć. ne wszelk.: dob: obu mieczy, bo oba do Piot. należy.

Exerendus nunc uterque gladius in passione Dni, Xo denuo patiente, ubi et altera vice passus est. Per quem aut. nisi per vos ? Petri uterque est: alter suo nutu, alter sua manu quoties necesse est, evaginandus...

Podobn. wyraż. się w księg. de consideratione, gdz. nepomi. Eugen. papie. aby rzadow. nad nepra: lud. wyzn: nepomi. miecz. duchown. a pot. sob. pyta.... sk. miecz świec. należy do pap:

Lib. IV. c. 3: Tuus ergo et ipse, tuo forsitan nutu, etsi non tua manu evaginandus. Alioquin si nullo modo ad te pertineret et is, dicentibus Apost.: Ecce duo gladii hic, non respondisset Dns: Satis est, sed Nimis est. Uterque ergo Ecclesiae et spiritualis scil. gladius et materialis; sed is quid. pro Eccles. ille vero ab Eccles. exerendus, ille sacerdotis, is militis manu, sed sane ad nutum sacerdotis et jussu imperatoris. Może się nie wyraż. ne dosł. ale

Myśl Św. Bernar: nieząpel. jest. aby miecz mater. należy do książąt świec. ale ma być dobyw. wedł. rady, potrzeb kości.

b) ~~Sowa~~ Mier. mater. nie należy bezwzględ. do Kośc.
lecz o ile potrzeb. jest do jej obro. i pomo.

c) obie władz. mogą uzupełn. się w ten
spos. że władz. świe. ma za cel wspomag.
i strzeż. władz. Kościel. do p. Król. boż.

Te myśl. wypow. w tym sam. obraz. wszcz.
u wielu pisa: współczes. i póź.

Jan z Salisbury w Polycrati. Lib. IV. c. 3
Henr. z Gandawy Quodlibet VI. qu. 33
Alwar Pelagius, de planctu Eccl.
Lib. I. c. 6.

i wielu inn. n. p. ces. Fryd. II.
pap. Greg. IX. Inno. IV i t. d.

Potem od w. XIV wiel. opowi: się przeciw ~~[illegible]~~ argum. Św. Bernard.
Wiedz. legaliści lecz i teolog. przeciw.
że alegor. nie jest żad. dowod.
że może być tłumacz. w spos. inny,
że nie ~~gdyby~~ [illegible] być dowód przez
dwa miecz. wynik. dwie władz. we Kościel.
obie należ. do Piotr. — inni mów, że
Kośc. może tak. mieć władz. świec.
i t. d.

zob. Bellarmin de Rom. Pont. V. 5.
de Verbo Dei III. 3. Joann. Paris. de
potest. reg. e pap. c. 20.

Hergenröther w dzie. wspom. p. 383.

Myśl zawarta w tym (obrazie nie jest nowa, lecz dawn. jak Kośc.
wypowied. ją August. Św. i Izydor ze ~~[illegible]~~,

wypowiedź Greg. W. w liś. do ces. Maurycego

Epist. Lib. III. ep. 65: ut terrestre regnum coelesti regno famuletur.

Tak samo Leon W. w list. ~~Xxx~~ kilk. do ces. Leona n. p.

epist. 164. c. 1: Agnosce igitur, auguste et venerabilis imperator, in quantum totius mundi præsidium divina sis providentia præparatus et quid auxilii matri tuæ Ecclesiæ debeas, quæ te filio maxime gloriatur

Tenże pap. do cesarzow. Pulcher: epist. 48: Res humanæ aliter tutæ esse non possunt, nisi quæ ad divinam confessionem pertinent, et regia et sacerdotalis defendat auctoritas.

Zob. także epist. 156 i 157.

Tak samo pisze
bisk. Iwo z Chartres do Henr. I angiel.
pap. Paschal. II do król. duńsk. w r. 1117

To samo mówią sami o sobie:
Karol W. w capitul. z r. 789:
devotus s. Eccles. defensor humilisque adjutor
i w liście do Leona III z r. 796.
to samo Ludw. Pobożn. w kapit. z r. 833
Ludwig Niem. w liś. do Hadr. II z r. 870.

Nie zgadza się z Schulte'm (die Macht der röm. Päpste p. 31)

Urbanowi II gdy w 1096 powiedz. w kazan. że Kapł. najmniejsi ma pierwsz. przed Każd. Król.

o tem Grego. VII (Lib. epist. VIII. ep. 21)

że w chwili śmier. nikt nie wzywa pomo. króla ziemsk. lecz kapła. – Kapła. są ojcami i nauczy. wsz. Król. i Książ. którzyż Konst. W. uważ. za zgodz. swoi. a nawet Exorcys. prost. ma wład. wyż. od pan. świeck. bo ci często djabłom są posłusz. ta zaś djabł. rozkazuje.

Aż do Koń. wiek. średn. nikt nie wątpi. o tem.

W dziele: de modis uniendi ac reformandi Ecclesiae z r. 1410 (między Gersoni opp.) czyta: Eccles. Dei ē inter omnes respublicas aut societates recte ordinatas a Deo superior, nobilior ac dignior

a sam Bossuet – w Defensio Pars I. Lib. I. Sect. 2. c. 33.

przytacza. słowa pap. Symmacha: dając:

potuisset dicere honorē sacerdotalē superiorē esse honore regio h. e. praestantiorē, subliniorē, digniorē neq quisquam negasset Xanq; at in aequalitate utriusq potestatis S. Pontif. merito acquievit

Powiada zaś Sym: ut non dicā superior, certe aequalis ē honor.

Podsta. nau: że Kośc. wyż. od państ. było
wyż. celu i przeci zamierzon:

S. Thom. de regim. princ. I. 14: Ei ad
quē finis ultimi cura pertinet, subdi
debent illi, ad quos pertinet cura an-
tecedentium finium ē ejꝰ imperio dirigi.

Cel wyższy: Kościo. wyższy. jaki pomyśl.
nośc. stąd wszystk. cele pod nię. podporząd.
należ.

Wnak podst.: państ. sprawiedl.
bez niej państ. zamien. się w band.
rozbójn.:

Aug. Civ. Dei IV. 4: Remota justitia
quid sunt regna, nisi magna latrocinia?
Quia et ipsa latrocinia quid sunt
nisi parva regna.

Ale sprawiedl. być: bez Kośc. gdy
nauk. Chr. bo być w jego Koście.
wszak prawdz.: a bez prawdz. wsz.:
nie mog być: prawd. ani praktyk.
sprawiedliw.

Aug. Civ. Dei II. 21: Vera autem
justitia nō ē nisi in ea republ.
cujꝰ conditor rectorq Xꝰ ē

Porówn. ibid. Lib. XIX. 23–25.

Teraz: zaś wsz. prawdz. w Kośc.:
a przy: zaszczep. Chrys. on nadprz.
i wlew. życ: Ducha w wład. iusc.
S. Thom. de regim princ. III. 10. Sicut

ergo corpus per animam habet esse, virtute ē operatione, ita ē temporalis jurisdictio principum per spiritualem Petri ē successorum ejus –

Takż. uwa: nad królest. Mesyą. i prowidz. stare. testam. . Jak. należy.

—

Że pod względ. celu panst. nie był. niż. od kość. lecz jemu powin. być poddanym: mimo bez wyjąt. królów. i Kanzi. wsz. średn. i nowszy.

Suarez de leg. Lib. IV. c. 9. Dicendum ē potestate ecclesiastica non solum esse in se nobiliorem, sed etiam superiorem ē habere sibi subordinatam ē subjectam potestatem civilem. Ē conclusio haec certa ē communis apud catholicos.

A jeśli . wielu . pisarz . zaprzecza: że władz. świec. zależy: pośred. mimo władz. duchow: lecz wprost jest od Bo: nie mniej. przyznaw. którzy. godz. wyżej:

Ioann de Parisien: Has potestates ordinem habere dignitatis, non causalitatis, quia una non ~~sit~~ ab alia ~~una~~

Bluntschli w Sybel's histor. Zeitschrift 1861. pp. 35–55 uchi twierdz. uwa: że zarówno Gibellinowie jak Gwelfowie byli w tem zgodni,

Ko. Pau. 27.

że pap. wyż. od pap: w jako zastęp.
Chryst. na ziemi, bliższ. jest Bo.
Porporządk. jedn. wład. pod drug. tem
potrzeba: że obie częst: mają inter. wspólne
których nie zamy. się w zakrystii czy
państ. w biuż. policy. lub w giełdzie -
stąd wniosk. że jedn. będz. porporządk
pod drug. tut. możn. tyl. wybier.
międz. Imperyali. albo Hierarch.
(nie pow. Teokr:)
Wątpić zaś nie godzi się, że tyl: druga
odpowiada czyli chrześ.
Państ. przez chrześ. zostało zmienione z
gruntu utracił wiele przymiotów ale wszystko
w zamian godności niesłych. wyż.
Profes. teolog. protestan: Hundeshagen.
Innerhalb des Christenthu. giebt
es keinen Standpkt, von welchem aus
nicht das als gewiss gälte, dss d.
Himmel d. Höhere, d. Erde d. Niedere
u. Untergeordnete, dss d. Heil d. Seelen
unvergleichlich mehr ist, als alles
irdische Wohlbefinden, dss von d. Majestät
d. Heiligen jede andere Art von
Majestät unendlich überragt
wird, dss d. Handreichung zum
Himmel vor jeder andern Art von
Handreichung für d. Zwecke d.
irdisch. Lebens d. ganzen u. d. Natur

d. Sache liegend. Vorsprung besitzt. Das ist christl. Weltansicht u. wird christl. Weltansicht bleiben. Es ist schlechterdings undenkbar, dass, solange es ein Christenth. giebt, diese Weltansicht ihren Einfluss auf d. Gemüther jemals einbüssen könnte. u. s. w. (Ueber d. Entwickelg d. Verhältnisses zwischen Kirche u. Staat = Dove's Ztschr. für Kirchenrecht. Berlin 1861. Bd. I. p. 259.

§ 9. Wyższość Kośc: nie znos: samodzielno: państwa.

Może być jedn. rzecz być podlen. drug. a jedn. niezależn. in genere swo- ~~jatrze~~ ~~dziato~~
cesarz ~~król~~ – książę: samodziel.
pap. – biskup.

Stąd że Kośc. wyżs. nad państ. nie wyni: że państ. jest pozbaw. samodz. Zanim odpow. na pyt: jakie wł. jest ta samodziel: wskaz. kil. dokum. z któr. wyst. Kośc. jasno prawd:

a) Decretale Innoc. III z r. 1202: Per venerabilem. (Migne. Bibl. PP. latin. Tomo 214 p. 1130 sq.) Hr. Montpellier pros. o legitym. synowi. aby po nim mogli dziedz. nad

(Takie. w Decret. IV. 17: c. 13. Qui filii sint legit. mi.

a popar. prośb. swoj. odwołać. się na przyszł.
Filip Aug. który porzucił żon. prawn.
z nią a spłodz. 2 nieprawe. Toć e Me-
nich wszystk. legity. od Stol. apost.
dowodzi z prawn. małż. mieć jest syna
Głown. zaś argum. kr. był ten: jeśli
Król fran: stoi niepodl. co do wład.
świeck. uda. się do Stol. św. je ten
będz. to robi. mogę, bo ogół moich
przodk. feodal: jest wszem. Kości.
Papi: ~~[struck]~~ dowodz. mu wspom: że
wypad. Król. fran. był mocą. odnieś.
bo co do prawn. małż. zachodz. pewne
dobra a Wł.ch. pom: Ziemie praw: —
to jedn. pomijam, bo —
dal. zastan. się papi: czy może dysp:
i osław. że tak, gdyż. chodz. o podda.
z pewn d. papież: bo skoro ten może
bisk. n. p. dyspens. a defectu natali-
tem. będz. wdzi swoi. do wszystk.
pewn. praw lub przywil: ~~materyal.~~
Ale kr. nie jest podd. papi: ~~ani~~ bez
podd. obrzęd – a jako taki nie może
się poddaw. wład. papi. w spraw.
świeck. bez uchodz. praw swego
król. świeck.
Król fran: mógł to uczyn. bo
nie miał nikt. nad sob: stoi mógł
tak przynajm. przypomn. sam dziś
swój. legitym. jako król i pan
ty nie może. czu zem. legitym swich
dzie. bo nie jest. drugi niepodl.

ani od mnie się udaw. w ney. święck. wyżej zad wb. pane święt.

Ib. p. 1132: Insuper cu rex ipse superiorē in temporalibus minime recognoscat, sine juris alterius læsione in eo se jurisdictioni nostræ subjicere potuit ē subjecit, in quo forsitan videretur aliquibus q. pr. se ipsū nō tanquā pater cu filiis, sed tanqu. princeps cu subditis potuerit dispensare. Tu autē aliis noscens subjacere. Unde sine ipsorum forsitan injuria, nisi præstarent assensū, nobis in hoc subdere te nō posses nec ejus auctoritatis existis, ut dispensandi super his habeas potestatē.

To decret. cyt. kanoni. gdy mowa o legitimac: pr. rescriptū principis a wraz, że po za grani. pani t-pej. nie może pap. bastard. legit. ad successionē hæreditariā ē ad munera mere temporalia - może dyst. małż. ogłos. uzyi. przez dispensatio in radice albo gdy chodzi o bardzo ważn. inter. polityczne. jakie kraj. - Zob. Schmalzgrueber, in Decret. IV. Tit. 17. § 3. n. 103 sq.

Dale. wari. jest decret. stycz. tegoż Inno. III:
Novit (w Decret. Lib. II. t. de judi:
c. 13 — zob. tek. Lib. epist. VII. ep.
42 w edy. Migne'a Tom 215)
Król Angiel. Jan bez Zie. zanoś. skarg. do
Rzy: przeciw Filipo. II Aug.
że ten rzeczył ugod. zaprzysię.. że wojn. zaczą.
bezprzw. i zabra. mu wszystk. posiadł. we Francyi.
Innocen. III. wypis. był. list do obu Król.
i posył: do nich legat. aby —
Król ang: podd. się ale
Król fran: który już przw. zdobł. —
uwadził. się z baron. swoj. odpow:
że spory międz. obu Król. jego nic nie
obchodz. bo to sprawa. mię. feudalem. a lennik.
a tak. spra. nie należ. do kompet. papi.
Na to odpis: papa: że uzurp: kiedy:
chce. do sąd: aby do niego: należ:
wojenn i t. d. nie przeklu: atrybut. papi.
owo. jest jego obowiązk. Król. ang:
donió: Kościo. że doznaw. wiel. krzyw. od
Fil. Aug: niech. więc Król ten. który
sprawo dochod. o całkow. cięż. grze:
Zob. odnoś. listy w zbiorz: Migne'a
Lib. I. ep. 130. ep. 346
II. ep. 23. 24.
V. ep. 68. 69.
VI. ep. 163. 164-167.

Do król. Fran. napis. pap. osob. (Lib. VII. ep. 42.) a z tego pisma powstała decretale „Novit" — (Decret. II. 1. de judic. c. 13)

Pap. bardzo dba o [illegible] dobro i honor króla fran: a nie mu woale zamiar uwzględ. praw jego korony lub poniż. Fran. Pap. był wykony. przyjęc. duchow. Odwoły. się na sło. Chryst. u Mat. XVIII 15-17 Si frater etc. — Dic Ecclesiae — przyzna: sob. pap. prawo sądz. wszyst. grzeszni: nawet król.

[To było zaw: poczuc. i praktyk. ojców Kości: który często ucywa. ciw.]

Pap. mówi. sąd. o dobr. lenn: lecz o grzechu:

Non enim intendimus judicare de feudo, cujus ad ipsum spectat judicium... sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlib. exercere possumus et debemus

Miąż jest tu: pap. bezpośr. sąd. tyl. spraw. duchow: pośred. spraw. świeck.

Pap. zwoł. pod. sob. w Meaux 1204 pod. przew legat. przyjmie: — ale Król Jan nie stawi. się — pod. pap. prest. zajm. się Król. skłon[illegible] ony apella. jakie w Angl. nie był ni zastęp. ÷

Gdy w r. 1205 bisk. Norman. zapytał. pap. czy mogą ustęp. przys. Król. fran[illegible] ojcow. Inno. że to ich sprawa — że on nie im nie pole.

Lib. VIII. ep. 7.

Decret. Novit weszło do zbio. praw. kano. i wnędz. było używ. now. w Fran:

W odniesie. do Arty. I stare: Sachsenspiegel wyt: Der Papst mag sich einlassen in weltlichen Dingen zu richten über offenbare Sünden".

~~Friedberg~~ Hergenröther p. 408.

Często było cytow. w spraw. publicz.

w Somnium Viridarii (z 1382), któr. aut. nie zbyt sympaty. z pretens. Kościo:

Concedendum est q. praecepta papalis concernit temporalia, prout de necessario concernit spiritualia, cum ab eorum usu v. abusu surgit peccatum, prout dicunt textus: ratione peccati omnes causae spectant ad forum ecclesiasticum cap. Novit de judiciis. Tamen principaliter disponendo et auctorizando nihil spectat ad Papam quantum ad temporalia...

Dow. pot. dał że pap. nie może sąd. o zbrodn: lub przestępst. które nie należ. do zbrodn. duchow. q. non est inter spiritualia crimina computandum — gdy zaś: źle administr. państ. wtedy podda. powin. go złoż. nisi illi ad quos pertinet nollent aut non possent facere justitiae complementum —

Naresz. powz. że pap. może transferre imperium v. regnum casualiter, jeżeli. n. p. naród jaki popad. w herez: lub żydow. wiar: albo pogań. zabob: i t. d. Wtedy mamy crimen spirituale gentis

Gdy w tak. raz. powin. być pan wład. przenies. jedni

q. Pp. pō jure divino transferre imperiū v. regnū, quia in spiritualibꝫ c annexis eis habet plenitudinem potestatis quantu ad ea quae sunt de necessitate faciende.

Drudzy ze pap. nie może

nisi laici fuerint damnabiliter negligentes v. faventes genti a qua transferri necesse ē imper. v. regnū, sed in hoc casu spectat ad Pp. de crimine spirituali cognoscere e denunciare illis ad quos spectat, ut ipsū deponant, quod si noluerint v. nō potuerint, jure divino devoluta ē potestas ad summū pontif. e hoc quia ipse habet plenitudinē potestatis quantu ad oia quae sunt de necessitate facienda.

Dawn. już w. Bern: de consider. I. 6. n. 7.: causa quidē urgente

Tak. więkss. teolo.

now. Wilh. Occam: że pap. może casualiter

Jednak. wina panow: zapatryw. co do granic —

potest. directa
" indirecta
" directiva

§. 10 Potestas directa

Pierw: Jan z Salisbury –
w Polycraticus s. de nugis curialium
wypisz. w. Tom. z Becket
(Migne PP. lat. Tom. 199 –)

Lib. IV. c. 1. Panuj: obraz. majest. bosk.
na ziem: i ma w sob. coś ~~władz.~~ potęg.
bosk: bo jego władz. od Bo. Który wadle
upodob. ją daje więk. lub mniej. lub
nawet obie.

Lib. IV. c. 3: Ale Księ. miecz. od Kapł.
jest ich sługą – miecz mater. od
Kości. odbier: bo choci: Kości. nigdy nie
używ. miecz. mater.: jedn.: go ma
lecz powinien. Księżę. i aby ich ręką
trzym. w Kość. cza: gdy ona władz.
nad spraw. duchow. sob. zachowa –

Habet tamen e istum, sed eo utitur
per principis manum, cui coercendorum
corporum contulit potestatem, spiritualium
sibi in pontificibus auctoritate reservata.

Jest więc Ks.: minister sacerdotii,
nego obrzm. duch. na podst. stav.
Jako. i Tut.

Lib. V. c. 2. Princeps capitis in
republ. obtinet locum, uni subjectus
deo et his qui vices illius agunt in
terris

Jedn. uniewolk. się wyraź. a res: obie

władz. wymie. jakoby wiwoley. powinny. ch do dwóch chemb.

Św. Tom. a Becket:

Lib. I. epist. 64 ad Henri. reg:
mów. o dwóch władz.

E quia certu ē, reges potestate
suā accipere ab Eccl. nō ipsā
ab illis

Aegidius Rom. w pism. swoj. do
Bonif. VIII

Pars II. c. 4: Patet q. oīa tem-
poralia sunt sub dominio Eccles.
collocata et si nō de facto, quoniā
multi forte huic juri rebellantur
de jure tamen et ex debito tempo-
ralia summo Pontif. sunt subjecta,
a quo jure et a quo debito nullatenus
possunt absolvi – &

c. 5. q. potestas regia ē per
potestat. eccles. ē a potest. eccles.
constituta ē ē ordinata, in opus
ē obsequiū eccles. potestatis, propter
q. clarius apparebit, quoniā tempo-
ralia sunt sub dominio Eccl. collocata

Augustinus Triumphus – de potest.
Eccl: q. 45 – polemizu. przeciw tym
którzy ... a nawet od cesa: w nien. świeck. ...

qu. 36. a. 4: utrū Imp. in
dominio temporalia sit major Papa
(uwai. wyż. pap:)

Bellarm. de Rom. Pontif. Lib. V. c. 1. wymien.
cały szereg autor. którzy holdow. tej
teor.

§. 11. Potestas indirecta.

Przedstawic: głów. jest Bellarmin – de Rom. Pontif. Lib. V.

„Władz: duchown. nie miesz. się do spraw świeck. lecz pozwa: aby rozwija. się, jak dawn. przed zetknię. się z władz. ducho. byleby nie przeszkadz: celowi duchow. lub nie były koniecz. do osiągn. go.

Dum° nō obsint fini spirituali aut nō sint necessaria ad eu consequendū

W razy. takie. konflik. wład. ducho. może. rozporz. wszystkiemi. świec. każd. sposob. i każd. drogi: która się wyda do tego konieczn: Si autē tale quid accidat, spiritualis potestas pō et debet coercere temporalē ōni ratione ac via, quæ ad id necessaria esse videbitur (Lib. V. c. 6)

Praw. zaś do te: nie koliz. nieraz[?] bo finis temporalis subordinatur fini spirituali, quia felicitas temporalis nō ē absolute ultimus finis ē ideo refferri debet in felicitatē æternā (Lib. V. c. 7)

Nazyw. się zaś wład. ta pośred. bo tylk. pośred. władz. papie: rozcią. się do rzeczy świeck. t. j: o ile przez rzeczy świeck. duchow. albo domaw: poper. albo przeszko:

Bossuet Defens: Lib. I. Sect. 1. c. 2:

Quā Papæ potestatē ideo indirectā vocant quod nō se extendat directe ad temporalia, sed indirecte, quatenꝰ ex temporalibꝰ spiritualia v. promoventur v. impediuntur. –

Wedł. tego wyrd. Kośc. nie może składać Książ. bezpośred. ale może, gdy interes relig. tego wyma: oświad. że wiern: podda: od posłusz. uwolnie. Pap: często przypom. n. p. Innoc. IV przeciw Fryd. II (r. 1246) że oni sądz. tył. spiritualiter de temporalibꝰ a jeść. czas: teolog. w tym zn. mówi. o potestasᵉ deponendi, to chcą przeto wyraż: potestatē declarandi ipsū principē.

Jak wszyst. się zda: że ucz: uważał. razem tych, którzy wolą zdaj: skraj: Książ. Bellarm: w ręku dla posłu: mój: uważał. w ręku dla wyraż: indirecta potestas, wówczas nierozum. dosta. się na index za Syxtusa V – ale w 1590 Urban VII kaz. ją now. wymaz.

Za to w 1615 parlam. paryz. potęp. ucz: Bellar. – a za jego przykł. Sorbona w 1626 naucz. przeciw. z cztern. artyku. deklara: ~~Klero~~ gallikań. z 1682 odrzuc. wszelk. władz. Kościo: nad spra. docze: czy bezpośred. czy pośred.

władz. pośredn. Kościo: ucz sprą: świeck.
wedł. Bellar: objaw. się w trzech kierun.

1° quantu ad personas: Pap: uaw. dla
pow. sługn. nie może regular: (ordinarie)
władz. panują: bo nie jest ich rządz. regul.
Którym jest n. p. wobec bisk. może jed:
władz. świec. przenos. od jedn. osob. do drug.
bo jeżeli: to potrzeb. dla zbawie. dusz, bo
pap. jest uząd. władz. duchow.

Lib. V. c. 6. Quantū ad personas nō
pō Pp. ut Pp. ordinarie temporales prin-
cipes deponere, etiā justa de causa, eo
mº quo deponit Epūs i. e. tanquā or-
dinarius judex: tamē pō mutare regna
ē uni auferre atq; alteri conferre tanquā
summus princeps spiritualis, si id necessari-
um sit ad animaꝝ salutē.

2° quantu ad leges: Pap. nie może
wydaw. praw obowiązu. w porząd. świec.
ani potwierd. lub znosić praw takow.
wyjąw. gdy władza świec. nie chce wyd.
prawa, potrzeb. dla wiern. lub gdy
prawo świec. grozi nieb. dla dusz.

Ibid: Quantū ad leges, nō pō Pp. ut
Pp. ordinarie condere legē civilē v. confirmare
aut infirmare leges principū, quia ipse
nō ē Princeps Ecclesiae politicus, tamē pō
oīa illa facere, si aliqua lex civilis sit
necessaria ad salutē animaꝝ ē tamē
reges nō velint eā condere aut si alia
sit noxia animaꝝ saluti ē tamē reges
nō velint eā abrogare.

3° Quantū ad judicia. Ta sama odpow:

Ibid: quantū ad judicia nō pō Pp ut Pp. ordinarie judicare de rebq temporalibq ... at nihilominq in casu quo id animarq saluti necessariū ē, pō Pontif. assumere etiā temporalia judicia, quando nimirū nō ē ullq qui possit judicare ut cū duo reges supremi contendunt v. quando qui possunt ē debent judicare, nō volunt sententiā ferre.—

Opie. się hon: de na argum:

a) panują. jest takie owiec: podd. Podd. ma zat. pap: obow. jak inn. owiecz. troск duchown. ją prowadz. Dziś zaś kiedy: własn. prowadz. i prowadz. poddan. swoi. niemożebn. przez opór i t.d. musi Kośció. tej. po który ducho. aby go umoc. Wśród tych kar ostatn. i najwięk. jest uwolnie. podd. od przysięg. wierno.

b) Kośció. od pierw. czas: wypraw. wyty. jakiś na sprz: świeck. Zebran. wiern. przypomn. pewn. urzęd. a na inne zerwał. pod pewn. warun.— Pokr. publicz. wyklucz. ze zew. od urzęd. wojsk. i cywiln. Mimo tak. nastęр: często band. do króla. nie wyrzekł się kośc. nigd. prawa takich pokr.

c) Kośció. zaw. uczył, że prze. świeck. o tyle należy się posłusz. o ile nie przynos. szko: duszom, nie sprzeciw. się praw. boży. Stąd dodat: si religionē nō impedit (Aug.)

lub: si nō ē contra divina praecepta (Id.)
lub τὰ μηδὲν τὴν εὐσέβειαν παραβλάπτοντα (Chrysost.)

Dom. przed Bellar. Kardyn. Turrecremata
dominik. + 1468 uczył to samo w swoj.
Sum̄a de Eccles: Odmówi. dwa zdan.
skraj: jakoby pap. nie miał władz. żadn.
w spraw. świeck. lub miał władz. wszel: odpow:
że mają
quantū necesse ē pro bono spirituali
conservando ipsiq ē aliorꝫ etc.
Twierdzi następ. że pap:
a) nie może narzuc. się pan. świe.
b) ani król. lub cesa. ~~[illegible]~~
c) ani od nie. nie zależ. władz. król.
d) ani nie może regul. lub bezpośr.
rozstrzyg. o lennie. lub porządk. księ.
świeck.
e) ani regular. apel. od sęd. świeck.
do nie. jest dozwolo
f) ani nie może dowoln. rozrządz. dobra.
Kościel. tem mniej zat. dobr. świeck.
g) ani nie może, nakład. dygnit. duchow.
wład. księż. świeck.
2 drug. stron. uwa. że niewątpliw. że
pap. ma władz. nad spraw. świeck. ex
consequenti – gdy chodz. o zbaw. więz.
wiern. o usuw. grzech: o utrzymy.
poko: o zachow: Kościo: A więc.
wymien. zdanie: w któr. takiej wykonyw.
władz: w rzecz. świeck. jest słuszn. i potrzeb:

a) Wład. pap: jest powsz. uchodz. dyrekt. władz. świeck. gdy dochodzi o cel ostatni –

b) pap: jest pasterz. dla wszystk. niem. bez wyjąt.

c) jest sęd. grzech. nawet dla osób panują.

d) może kugzi: [illegible] wład. swoj. kar. i skład.

e) nawet poddan. uwol. od przysięg:

f) ma pod pewn. wzgląd. oba miecz.

g) może sąd. o spraw. osobist.

h) może nakład. podat. ~~[illegible]~~ obron. miecz od pog. lub herez.

i) może legalizo. do godno. świeck.

k) może niedbał. panujz. naprawi. i poddan. ich wymiecz. sprawiedl.

l) ma pewn. praw. co do koron. cesa. i poddz. imperium vacans –

m) może unadz. wypra. wojen. przeciw niewiern. żyd. herez. i t. d.

Kardyn. Turrecremata wylicza. nam: które dawn. przed nim były powszechn. ~~przyjęt~~ przyjmowane. w teolog. średniow.

Hugo a S. Vict. – Alex. Halens.
Bonav.
Św. Tom. i t. d. wszy. to samo

N. p. Św. Tom. 2ª 2ªe qu. 12. a. 2 pyta
Utrum princeps propter apostasiam a fide amittat dominium in subditos, ita quod ei obedire non teneantur

Odpow: Niema. w sob. nie jest prenko. do panow: bo panow: ustanow. jest praw. ludzk. wini. zaś międ. wiern. a niewier. pole. na praw. boż. któr. nie zno: praw. ludz:

distinctio autē fidelium & infidelium ē sec. jus divin. pr. q. nō tollitur jus hum.
Ale popadł. w grzech niewia. może który wyzut. utrac. praw. do panow. (jus dominii), jak i dla inn. win tak. Kościo. nie zajm. tych, który nigd. nie wierny. ale może prze wyro. ukar: (pū sententialiter punire) niewie: tak. który przedt. wierny. i stracą. bo ten nie mogą panow. nad ludź. wierna: (o wyłoż. przedt. w qu. 10. a. 10) - a stąd docho. do konklu:

Ē ideo, quā cito aliquis pr. sententiā denuntiatur excomunicatus propt. apostasiā a fide, ipso facto ejus subditi sunt absoluti a dominio ejus & juramento fidelitatis, quo ei tenebantur.

A opier. to twierdz. swoj. na słow. Greg. VII: Nos ss. praedecessorum statuta tenentes, eos qui excomunicatis fidelitate aut juramenti sacramento sunt cōstricti, apca auctoritate a sacramento absolvimus, & ne eis fidelitatē observent, omnibus modis prohibemus, quousque ad satisfactionē veniant.

Tak samo trzyma. dominikc. późniejsi;
Franciscus Victoria (+1546) Relection. de potest. Eccl. Sect. V.
Dominicus Soto in IV. Sent. dist. 22. qu. 2. a. 2.